

Reviste redactate de Mihail KOGĂLNICEANU

Radu MOȚOC,
dr., inginer, secretarul filialei Galați
a Asociației Pro Basarabia și Bucovina

F iul vornicului Ilie Kogălniceanu și al Catincăi Stavilla, coborât dintr-o familie genoveză, stabilită de secole în vechea colonie din Cetatea - Albă, Mihail Kogălniceanu se naște la 6 septembrie 1817. Își face studiile la un pension francez din Iași, după care este bursierul domnitorului Mihai Vodă Sturza și pleacă cu cei doi fii ai acestuia la Luneville. După numai un an, în 1835, îi găsim la Berlin unde se înscrie la Universitate. În 1838, Kogălniceanu se întoarce în Moldova. La numai câteva zile de la venirea lui la Iași, domnitorul Mihai Sturza, printr-un ordin de zi din 31 martie 1838, face cunoscut că M. Kogălniceanu este numit printre aghiotanți. În același an, este avansat la rangul de locotenent și în anul următor la rangul de căpitan.

Plin de elan, la 1 iulie 1838 se apucă să redacteze **ALĂUTA ROMÂNEASCĂ** care apare la Iași, ca supliment literar al *Albinei Românești* a lui Gheorghe Asachi. Revista este tipărită de două ori pe lună, toate numerele launloc au 56 pagini și este de format 21x13. Titlul, lo-calitatea și data apariției sunt scrise cu caractere latine. Deasupra titlului are o ilus-

trație reprezentând pe Venera în carul ei dus de Amor.

Au apărut numai cinci numere, datate: 1 și 15 iulie, 1 și 15 august și 1 septembrie 1838, când *Alăuta* e suspendată de domnitor. Așa cum se prezenta *Alăuta Românească* era total diferită, ca format, caractere tipografice, conținut de *Albina* lui Asachi.

Dar să analizăm structura și conținutul acestei reviste. Revista era concepută pe două capitole principale :

I. LITERATURĂ.

• Literatură originală, care conținea două capitole: *versuri* și *proză*.

• Traduceri, tot cu două capitole: *versuri* și *proză*

II. ISTORIE CULTURALĂ, fără subdiviziuni.

• La capitolul *Literatură originală*, M. Kogălniceanu, cu ocazia inaugurării Academiei Mihăilene, a publicat versurile lui Gh. Asachi *Pălădiul Moldovenilor*.

Face o prezentare amplă a poetului M. Cu-giureanu și publică mai multe poezii ale lui Alexandru Hrisoverghi, printre care *Poetul la țară* *nevoit să meargă la târg*.

• La capitolul *Proză*, este publicat Costache Negruzzi cu *Daniil Scavinski*.

• La rubrica *Traduceri*, M. Kogălniceanu publică două balade de Schiller *Inelul lui Policrat* și *Împărțirea lumii*. O epigramă în traducerea lui Asachi, intitulată *Se cuvine a împlini deîndată, ori a refuza imediat cererea*.

Proza tradusă promovată de Kogălniceanu în *Alăuta* se poate exemplifica prin:

Fată bătrână, văduvă tânără, Mnemosyne, traducere din germană; *Femeile*, maxime traduse din franceză din Le Protee; *Împăratul și Braminul*, traducere după Bürger din France Litteraire.

În cadrul **Istoriei Culturale**, M. Kogălniceanu prezintă o analiză asupra primei cărți tipărită în Moldova cu litere latine, cu referiri la istoricul scrierii chirilice și introducerea celei latine la noi. Articolul se intitulează *Catehism sau învățătură de căpetenie ale Bisericii Răsăritene*, scrisă de Neofit Scriban la Iași, în anul 1838. Preocuparea de a introduce nota națională în cultura și literatura națională este reprezentată de lucrarea: *Mica geografie a Daciei, Moldovei și Țării Românești*, prelucrată de pitarul V. Popescu Scriban la Iași în anul 1838.

Scrisorile domnitorilor și boierilor moldoveni (1558 - 1694), aflate în arhiva bisericii românești din Lvov, ctitorie a voievodului Barnovschi, sunt prezentate cu autorul și data scrierii. Sunt prezentate și fragmente din textul scrisorilor acolo unde se amintește de zidirea bisericii, tipărirea cărților bisericești destinate acestei biserici, cât și pomenirea morții lui Duca Vodă, decedat în Polonia. Aceste scrisori publicate sunt intitulate *Răvașuri vechi a Domnilor Moldoveni*.

Interzicerea apariției *Alăutei Românești* nu-mai după cinci numere nu-l descurajează pe Kogălniceanu la vârsta de 22 de ani și redactează, începând cu anul 1839 **Foaie sătească a prințipatului Moldovei**, „*publicație nevinovată de economie rurală, cu efecte modeste dar sigure*”, cum caracteriza această publicație George Călinescu.

DACIA LITERARĂ apare la Iași în 1840, re-dactată tot de M. Kogălniceanu și tipărită o dată la două luni. Titlul e scris cu litere latine ca și întreaga pagină de titlu care poartă, în mijloc, monograma frumos îmbinată a redactorului ei. Formatul este mic: 19 x 12. Pe prima pagină, e repetat titlul în caractere gotice de astă dată, fin tăiate; apoi, după *introducția* cu litere latine, obișnuite de tipar, începe textul cu litere chirilice.

Dacia literară a apărut în trei numere: primul în luna ianuarie - februarie, al doilea în martie - aprilie și al treilea număr în mai - iunie, când această revistă este suspendată. Paginația este în continuare la toate numerele, în total 481+ 9 pagini. Exemplarul *Dacia literară* din Biblioteca Academiei Române mai conține alte 47 pag. numerotate de la 1, în care se dau *Unele documente din Moldova*.

În 1859 apare a doua ediție a **Daciei literare** în tipografia lui Adolf Bermann din Iași. De data asta formatul este mai mare 21 x 14 și apare într-un singur volum.

Această nouă ediție se prezintă mai îngrijită ca cea dintâi, are o hârtie mai bună, litere mai citețe. Pe lângă prefața lui Costache Negruzzi, a doua ediție mai publică trei portrete - M. Kogălniceanu, C. Negruzzi și V. Alecsandri, făcute în litografia lui E. Sieger din Viena. Aceste portrete sunt așezate în ordinea de

mai sus la începutul fiecăruia din cele trei numere reunite launloc.

Structura revistei conține următoarele capitole:

I. LITERATURĂ.

ă Originală (versuri și proză)

Sunt publicate versurile lui Grigore Alexandrescu, *Anul 1840*. Din *Albina Românească* sunt publicate și versurile lui Gh. Asachi: *Două spicuri* și în alt număr fabula *Ursul, pasărea, șarpele și momița*. Nici A. Donici nu este uitat ca celebrele lui fabule: *Gâștele*; *Vulpea și bursucu*; *Parnas*; *Momița și două mâțe*; *Bărbatul cu trei femei*; *Vulpea pedepsită*; *Măgarul*; *Antereul lui Arvinte*.

C. Stamate este și el prezent cu: *Floarea către flutur*; *Cântecul Gafiței către cuconașul său* și o poezie dedicată lui C. Hurmuzachi, *Gafița blestemată de părinți*.

Proza este foarte bine reprezentată prin trei lucrări pe care merită a fi semnalate:

- v *Buchetiera din Florența* a lui Vasile Alecsandri;
- v *Nou chip de a face curte*, o schiță de moravuri scrisă chiar de M. Kogălniceanu care constă din scene pitorești din obiceiurile poporului.
- v C. Negruzzi este prezent cu scene din cronicile Moldovei, *Alexandru Lăpușneanu* și *Riga Poloniei și prințul Moldovei*.

ă Traduceri (versuri și proză).

- v Sunt publicate versurile: *Floarea, Florărița română*, de Lewitschnigg în traducerea lui C. Negruzzi.
- v M. Kogălniceanu cu ocazia traducerii unei lucrări care viza călătoria în Principatele Române a lui D. A. Demidoff, publică lucrarea cu caracter satiric la

adresa societății Principatelor: D. A. Demidoff în Banat, Valahia și Moldova.

II. FOLCLOR.

- v Scenele pitorești din obiceiurile moldovenilor sunt redată în lucrarea lui C.

Negruzzi - *Cântece populare a Moldovei*. Sunt clasificate cântecele populare în ostășești, istorice, religioase, erotice, voinicești și balade cu scurte exemplificări.

III. RECENZII, CRITICĂ.

Necesitatea pregătirii serioase a scriitorilor, care să fie conștienți de rolul lor este subiectul recenziei lucrării lui I. Heliade Rădulescu: *Despre autori*. Tot Heliade se manifestă contra pseudonimelor în lucrarea recenzată: *Pseudonime*. Definiția și felurile satirei este un alt subiect tratat de I. Heliade în lucrarea: *Despre satiră*, unde clasifică satira în politică, morală, personală și generală. Face comparația între satiră și comedie.

M. Kogălniceanu are câteva recenzii și aprecieri. Redactează programul și directivele mișcării literare naționale pe care îl publică în *Dacia literară* intitulat *Introducere*.

Note de apreciere la tabloul lui G. Asachi care înfățișează pe Alexandru cel Bun primind coroana de la ambasadorii Împăratului Ioan Paleolog II.

Viața românească ca subiect de inspirație pentru autori străini este subiectul tratat în articolul intitulat *Literatura străină*.

Biografia și opera lui Gheorghe Șincai (care redactase *Hronica Românilor*) ca un semnal dat domnitorului pentru a sprijini tipărirea acestei lucrări fundamentale pentru români în acea perioadă, lucru care s-a realizat în anul 1853.

Note de apreciere la lucrarea lui G. Asachi , *Dochia și Traian*, după spusele populare ale românilor.

Toate aceste lucrări îl prezintă pe M. Kogălniceanu foarte preocupat de istorie, literatură, folclor, tradiții și imaginea țării prezentată de călătorii străini.

IV. CHESTIUNI CULTURALE.

- Critica adusă sistemului de învățământ românesc de către I. Heliade în articolul *Despre învățătura publică* are și unele propuneri de îmbunătățire a programei școlare, cât și alcătuirea acesteia.

- Subiectul școlilor este adus și prin prezentarea cuvântului rostit de prof. Penescu la școala din Brăila. Se mărturisește faptul că tinerilor li se dă o pregătire superficială în loc ca educația să fie dirijată spre comerț și agricultură, conform nevoilor țării.

- Istoricul Bisericii vechi din Șcheii Brașovului cu hramul Sf. Neculai, începută de bulgari la 1403 și continuată de NeagoieVoievod, Petru Cercel și Aron Voievod și renovată cu banii țarinei Elisabeta Petrovna, este tratat într-un amplu material.

- Articolul *Pământul Moldo – Românesc* pledează pentru un program național care să se bazeze pe: unitatea limbii și religiei, așezarea geografică, fertilitatea pământului, autoritatea boierilor câștigată pe merit și unitatea legislativă a Regulamentului Organic.

V. ANUNȚURI.

Anunțurile se referă la apariția unor cărți, reviste, programe teatrale, picturi, texte muzicale, școli și personalități.

Din anunțurile referitoare la cărți, semnalăm următoarele:

- *Atlasul geografic românesc*;
- *Gramatica româno - germană*;

- *Lexiconul de conversație* cu o introducere a lui G. Asachi;

- *Letopisețele Valahiei și Moldovei*;

- C. Negruzzi, *Relație despre comerțul Moldovei*;

- P. Poenaru, *Vocabularul francez - român*, etc.

Dintre reviste sunt indicate:

- *Albina Românească*;

- *Arhiva Românească*;

- *Curierul de Ambe Sexe*;

- *Dascălul săteanului*;

- *Gazeta de Transilvania*, etc.

Referitor la picturi, sunt menționate litografiile cu *Portretele Împăratului Nicolae I și ale Reginei Victoria și Atlas cu 80 tablouri după natură*, autor Raffet

Textul muzical al partituri *Quadrille sur des themes moldaves* al compozitorului F. G. Rouschinski este dat în suplimentul muzical al revistei.

Școlile prezentate în revistă: Școala de la mănăstirea Doljești, Școala de meșteșugari și Seminarul Veniamin din Iași.

În final sunt prezentate personalități din spațiul românesc, cum ar fi Nicolae Bălcescu, A. Popovici, M. Kogălniceanu, Mihai Ghica, B. P. Hașdeu, Mitropolitul Veniamin Costachi, Samoil Vulcan - episcop de Oradea.

ARHIVA ROMÂNEASCĂ, foaie retrospectivă trimestrială, apare la Iași în 1841, deși era începută în 1840; după cum se vede în prima filă de titlu, M. Kogălniceanu o tipărește în același format ca și *Dacia literară*. Prima foaie poartă monograma redactorului și primul număr conține 376 + VIII pagini.

Tomul al doilea din **Arhiva Românească** apare în anul 1845 cu același format și are 422+IV pagini.

Întreaga revistă este scrisă în chirilică.

În 1860 și 1862 se tipărește ediția a doua, tot în două tomuri, la tipografia lui Adolf Bermann din Iași. De data asta, formatul era mai mare 22 x 14. Tomul I are 282+VIII pag. și tomul II are 318+IV pag. La ediția II-a, în loc de monograma lui Kogălniceanu, este tipografiată monograma editorului Adolf Bermann. Hârtia utilizată este bună, mai albă decât prima ediție și literele mai plăcute ochiului.

Revista conține cinci capitole:

I. LITERATURĂ

• *Călătoria lui Vartolomei Măzăreanu, egumenul mănăstirii Moldovița la Petersburg.* În anul 1769, ca trimis al Moldovei, călătoria acestuia este relatată într-un manuscris. Interes prezintă notele de drum prin Rusia și impresiile de la festivitățile la care a luat parte.

• *Cuvânt de îngropare a vechiului Ștefan Voievod, Domnul Moldovei,* prezintă faptele de arme și de credință ale marelui Voievod Ștefan cel Mare.

• *Călătoria arabului Patriarh Macarie de la Alep la Moscova.* Sunt redată fragmente din jurnalul de călătorie al lui Pavel de Alep, care-l însoțea pe patriarhul Macarie în drum spre Moscova, trecând și prin țările române

II. ISTORIE LITERARĂ.

• *Necrolog a lui Ștefan cel Mare și Despre necrologul lui Ștefan cel Mare și despre manuscrisul în care s-a aflat,* două articole scrise de Kogălniceanu. Sunt făcute presupuneri la originea și datarea documentului care a fost găsit de C. Hurmuzachi la Costachi Stamate. Manuscrisul este scris în Mitropolia Moldovei, datat 1740, cu autor neidentificat. Manuscrisul în care s-a găsit încorporat necrologul cuprinde și alte scrieri: *Cuvânt a unui țăran către boieri; Despre cinste; Despre răbdare; Cores-*

pondență între doi străini asupra obiceiurilor românești; Documente din timpul ocupației rusești, 1769 - 1774.

• *Gheorghe Șincai* este prezentat de Kogălniceanu cu biografie și operă, deschizând tomul I.

III. ISTORIE.

• *Întâmplările Cantacuzineștilor și Brâncovenilor în Valahia* de D. Cantemir.

Cronica lui Cantemir scrisă în românește, s-a pierdut. Se prezintă traducerea lui Vasile Vârlan, făcută după un document grecesc al lui Gheorghe Ioan Zavira. Cronica lui Cantemir prezintă intrigi și rivalități ale domniei lui Brâncoveanu cu a Cantacuzinilor.

• *Tratate vechi ce le-a avut Moldova cu Poarta Otomană* de Nicolae Costin. Sunt prezentate relațiile Moldovei cu Turcia de la Bogdan cel Chior până la Constantin Mavrocordat.

• *Mormintele, odoarele, inscripțiile și clopoțele mănăstirii Putna din Bucovina.* Gheorghiescu. Inscripțiile slavonești sunt traduse în românește și sunt descrise izvoarele istorice.

• *Introducere.* (la tomul I) de M.Kogălniceanu. Istoria națională ca generatoare a existenței noastre. Pentru cunoașterea ei, proiectează publicarea cronicilor în *Letopisește* și a scrierilor și documentelor istorice vechi în *Arhiva Românească*. Kogălniceanu se ține de promisiune și, la 10 aprilie 1852, publică *Letopiseștele*.

• *Bătălia de la Războieni și pricinile ei (26 iulie 1476).* M. Kogălniceanu rectifică, pe bază de izvoare interne și externe, erorile lui D. Cantemir și ale lui G. Asachi, asupra luptei lui Ștefan cel Mare la Războieni.

• *Pravila lui Vasile Lupu.* Este descrisă *Pravila* și sunt publicate extrase din prefața lui

Eustratie logofătul, traducătorul din greacă în românește.

• *Traducere dintr-o descriere geografică tipărită în Rusia în anul 1770 pentru Moldova.* Această descriere a Moldovei exclude elementul dacic în formarea poporului român.

• *Condica Mănăstirii Solca* - de Vartolomei Măzăreanu. Din această condică se publică rezumatul câtorva documente și ultima parte a vieții lui Ștefan Tomșa.

IV. DOCUMENTE.

Sunt semnalate 29 de documente vechi din perioada anilor 1247 - 1798. Cel mai vechi se referă la hrisovul lui Bela IV - Craiul Ungariei care donează Cavalerilor Ospitalieri Țara Severinului și cnezatele lui Ioan și Farcaș, document datat 11 iunie 1247.

Cele mai interesante documente, în afară de cel semnalat mai sus, semnalate de Kogălniceanu, se referă la donații făcute Patriarhiei Constantinopolului prin pârclăbia de Galați, impunerea locuitorilor de pe moștile mănăstirești zile de lucru obligatorii, desființarea văcăritului - hrisov emis de Mihai Racoviță la 1757; Mitropolitul afurisește hrisovul prin care se desființează văcăritul, scutirea negustorilor de dări impuse peste porunca împărătească, se interzice evreilor de a locui și a vinde băuturi prin sate - hrisov emis de Constantin Ipsilante la anul 1782.

Din nenumăratele scrisori prezentate în revistă, *Răspunsul ce s-au dat deputaților Moldoveni din partea împărătesei Rusiei* – precizează că protecția rusească nu îngrădește autonomia Principatelor, cere în schimb credință, și susținerea armatei cu hrană, arme și bani. Biata Moldovă și Țara Românească întrețineau de zece ani armatele rusești care uitau să mai plece peste Nistru.

V. ANUNȚURI.

• Este semnalată *Istoria lui Carol al XII-lea* scrisă de Voltaire .

Fără să am pretenția că am epuizat toate revistele redactate de M. Kogălniceanu și conținutul celor prezentate, am încercat să scot în evidență preocupările și atmosfera culturală care caracteriza perioada anilor din preajma Unirii.

„Darul de căpetenie al lui Kogălniceanu e de a fi avut spirit critic în formă constructivă, ardentă, fără sarcasm steril. Promovează srieri originale din toate publicațiile, pentru ca, întocmai ca într-o oglindă, să se vadă scriitorii moldoveni, ardeleni, bănățeni, bucovineni, fiecare cu ideile sale, cu limba sa, cu chipul său”, ne relatează G. Călinescu despre crezul publicistului Kogălniceanu. Însuși Kogălniceanu spunea „Istoria noastră are destule fapte eroice, obiceiurile noastre sunt destul de pitorești și poetice pentru ca să putem găsi și la noi subiecte de scris, fără să avem pentru această trebuință să ne împrumutăm de la alte nații”

Trebuie spusă în încheiere părerea lui Perpessicius exprimată într-un studiu intitulat *Jurnal de lector*, referitor la M. Kogălniceanu: „... un foarte înzestrat literat, căruia Ursitoarele îi făcuseră parte de alese însușiri de observație, de un foarte substanțial umor, de o distilată ironie și de o simțire atentă „.

Bibliografie:

1. George, Călinescu. *Istoria Literaturii Române*, București, Editura Minerva, 1985.
2. *Arhiva Românească*, Tomul IV, București, Cartea Românească, 1940.
3. Nicolae, Manolescu. *Istoria critică a literaturii române*, București, Ed. Fundației Culturale Române, 1997.